

- 46 -

פרוטוקול מס' 61

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, מיום ד',
ה' תשנ"א (4.11.70), בשעה 8.30.

חברי הוועדה:

נכחו:

- מ. ביבי - היו"ר
- מ. אביזוהר
- י. קורן
- י. ארידור
- א. אנקוריין
- ז. הריצב
- ר. ארזי
- א. עופר
- ש. פרידמן
- מ. בן-פורח
- ש.ז. אברמוב
- ת. טובי
- ב. הלוי

מוזמנים:

- א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
- ז. נגבי - משרד המשפטים
- מ. שטרומ - משרד השיכון
- גב' רייס-לברון - משרד השיכון
- מ. פרלוק - התאחדות הסוחרים
- י. סיטון - " "
- צ. כץ - " "
- א. בנער - " "
- מר בר - " "
- י. ברונזפט - התאחדות בעלי מלאכה וחעשיה זעירה בישראל
- י. כץ - " "
- ח. לעדן - " "
- י. פיק - " "
- ב. אייל - " "

מוכירת הוועדה:

גב' ר. מלחי

רשם:

א. סידי

חוק הגנת הדייר (הוראות שונות) (מס' 2), תש"ל-1970

היו"ר מ. ביבי:
אני פותח את הישיבה. יושב-ראש הוועדה,
ד"ר בן-מאיר, ביקשני לנהל את הישיבה בעת
העדרו. הוא נמצא בחו"ל.

היום נשמע שתי משלחות, אשר ביקשו להופיע
לפני הוועדה בקשר עם חוק הגנת הדייר: משלחת של התאחדות הסוחרים
ומשלחת של התאחדות בעלי מלאכה ותעשייה זעירה.

ר. ארוז: מה לגבי משלחת של ההסדרות?

היו"ר מ. ביבי: עדיין לא היחה פניה.

א. עופר: האם נקבעה מדיניות לגבי משלחות?

היו"ר מ. ביבי: לא היחה לי שיחה עם היושב-ראש ואינני רוצה
לקבוע מדיניות בלעדיו. היום נשמע נציגי
שני ארגונים אלה. אשר ליתר - ננהל שיחה עם שובו של היושב-ראש.

(א) משלחת משעם התאחדות הסוחרים

מ. פרלוד: אנחנו מודים לוועדה על שהיאילה לקבלנו.
אגש ישר לעניינים.

לפי סעיף 12(ג) בחוק המוצע ייקבע מקסימום
בחקרה עליונה להעלאת דמי השכירות. הצעתנו היא שהמקסימום ייקבע
לא על-ידי שר השיכון כי אם על-ידי הכנסת.

כמו כן אנחנו מציעים שייקבע גם מינימום.
כפי שהיה בחוק משנת תשי"ד.

אי-לכך אנחנו מבקשים שהחקרה לא תועלה
מעבר ל-50% מאותם שיעורים שהיו נהוגים עד כה, דהיינו כפי שנקבעו
לאחרונה בתקנות משנת 1966.

ר. ארוז: מה היחה החקרה?

מ. פרלוד: 5 לירות למטר מרובע.

יורשה לי לנמק את ההצעות האלה. חוק הגנת
הדייר קיים מזה 36 שנה. החילו בשנת 1934. אין ספק שזוהי אנו
נמצאים בחקופה, שהיא הפחות מתאימה מכל חקופה אחרת לשינויים מפליגים
בדיני השכירות. (י. ארידור: אז למה אחם מציעים 50% תוספת?)
זה ישתמע מהמשך דברי. אין להתעלם מכך, ש"עסקת החבילה", והמצב
הכלכלי בו נתון המשק, השילו על ציבור הסוחרים מיגבלות רבות ועומס
כספי. אנחנו עדים לפיקוח מוגבר מצד המוסדות ולדרושה וולטו וזשנית
ליציבות מחירים. תפקיד זה מוטל בראש וראשונה על הסוחרים. הם נמצאים
ממש בחזית. יהיה קשה מאד לציבור הסוחרים לשמור על היציבות באם סכר
דמי השכירות יפרוץ לרווחה.

החל בחודש אפריל חוייב בעלי העסקים, ככל
הציבור, אך בצורה כפולה: גם כמעסיקים וגם כעצמאיים, בנטל כספי קשה.
כל זה - בחקופה של העדר חמור במקורות הון ואשראי. הסיבות לכך לא
כאן נעלה.

אם מישהו סבור, שהעלאה עד ל-50% עשויה לקפח את ציבור בעלי הבתים, אני מבקש כי הוועדה הנכבדה לא תתעלם מהעובדה, שבעלי העסקים שילמו, משלמים וישלמו בנוסף לדמי-המפתח כל מיני הטבות, כגון דמי רשות לשינויים ועוד. המסחר נמצא מזה עשר שנים בתנופה של תהליך המודרניזציה, וכל שינוי שבעל העסק מבקש לעשות, כל מסמך שהוא רוצה לחקוע - אין לעשותו ללא הסכמת בעל-הבית, הסכמה הנרכשת במחן סכום של כסף. נוסף לכך משלמים בעלי העסקים דמי-הרשאה להתקנת כל מיני מחקנים ואביזרים. אנחנו רואים בהם חלק מדמי-השכירות.

אין אנו גורסים שינויים דרסטיים, בתקומה זו, בדמי-השכירות לרירות. אולם, אם בכל-זאת רוצים לעשות זאת, לדעתנו צריך להבטיח הבחנה ברורה בין דירה לבית-עסק. אם דייר יצטרך לעזוב את הדירה, עקב דמי-שכירות גבוהים, ולעבור ממקום מרכזי למקום נידח יותר, אמנם זה לא נעים אבל זה לא נורא. לעומת זאת אותו דבר יהיה גורלי לגבי בעל חנות, אם יאלץ לעזוב את החנות בגלל אותה סיבה. נדמה לי שאין להאריך בדיבורים לגבי ההבדל הבולט בין דייר לבין בעל בית-עסק.

בעקבות הצעתנו אנחנו ממליצים להעלות גם את המינימום ב-50%.

בהחשב בעובדה שהעסקים משתדלים על פני שטחים גיאוגרפיים חיצוניים, כגון ערים, כגון ערים, מושבות וכו', וכך בשטחים פנימיים שונים - פרברים, מרכז וכו' - אנחנו מציעים להשאיר את מסגרת שיעורי דמי-השכירות כפי שנקבעה בחוספת השניה של החוק משנת תשי"א והורחבה בתקנות משנת 1962 ומשנת 1966. לחילופין אנחנו מציעים - באם לוועדה תראה מסגרת זו כמסורבלת - לפתוח להקופת מעבר של מספר שנים להשאיר את המסגרת הזאת על כנה.

סעיף 11 בחוק המוצע קובע הפחתה למשלמי דמי-מפתח. לא מובן לנו מדוע קופחו בעלי העסקים ומדוע לא ייחננו מהזכות להפחתת דמי השכירות, תוך תקופה של 10 - 15 שנה, הנפחתת לרירות בלבד.

הרשו לי לעבור לשני סעיפים נוספים שהיו בחוק משנת תשי"ד ושנמחקו בהצעת החוק החדשה. ועדת הפופורם, שנהמנתה בשנת 1951, ולאחריה ועדת השרים ימיוחדת שהוקמה לצורך זה בשנת 1952, שתיהן הבינו מסגרת-יסוד עליה הושחת החוק משנת תשי"ד. גם ועדת אייזנברג לא שינתה את מסגרת החוק. על כן נבקש להשאיר בחוק החדש סעיפים 20 ו-22. כוונתנו לסעיף 20 (א) המדבר על חנויות עמוקות, עם כל התיאור של חנות עמוקה, ולסעיף 22 המדבר על יציעים והמבדיל בין יציע קבוע ויציע שאיננו קבוע לגבינו יש הפחתה של 25% מדמי השכירות.

כך נבקש את הוועדה לא להתעלם מגורם נוסף: מחסומים. פריט זה מוזכר בתוספת השניה של החוק משנת תשי"ד ולגבינו כתוב מפורשות "ולקוחות אינם מבקרים בו". אם הם מבקרים בו - יש לראותו כחלק מהחנות.

אנו סבורים שאותן מסגרות שנקבעו בחוק משנת תשי"ד אין לבטלן ואין להשאיר פחאום חופש הידיעות בין שני הצדדים, ואפילו לא חופש מוחלט לבית-הדין. השארת המסגרות האלה על כנון תפחית את החיכוכים ותקצר את תקופת המו"מ בין שני הצדדים, דבר שימוע הצפת בחי-המשפט באלפי פניות.

אשר לבית הדין ולהרכבו. ועדת רווחה, שהיה לי הכבוד להמנות על חבריה במשך תקופה מסויימת, כמעט וביטלה את מסגרת בחי-הדין כפי שנקבעה בחוק משנת תשי"ד. החוק המוצע איך מרחיק לכת ומחמיר את המצב. ועדת רווחה אומרת שבית הדין רשאי לשתף נציגי ציבור, שעה שהחוק המוצע נוקט לשון מצמצמת יותר - לפי רצונו של אב בית-הדין ישותפו או לא ישותפו נציגי ציבור. אנחנו מוסלים את

שתי הגישות גם יחד. אנחנו חושבים שהחוק החדש - וינוסח כאשר ינוסח - יעורר גל של פניות לבתי-המשפט. בתי-הדין לשכירות התאזרחו ונתקבלו על-ידי הציבור מזה שנים רבות. לטובת הציבור, למען ארגעותו, אנו מציעים להשאיר את המתכונת של בתי-הדין לפי החוק משנת תשי"ד.

ולסיכום: הוועדה בבואה לקבוע את הנוסח הסופי של החוק, לקראת אישור הכנסת, אסור לה להתעלם מן העבודה שהוק זה קובע גורלם של כ-100 אלף מחזיקי בתי-עסק, ובתור זה כ-40 אלף סוחרים מחזיקי חנויות כמושכרים.

אם מותר לי לפנות בשתי מלים לרגש: אין להתעלם מכך שציבור הסוחרים, רובו ככולו, בגיל מתקדם, מוגבל בכושר עבודתו ובעל בריאות לקויה. אין ספק שהחמרה בחוק זה כי תבוא - לא יוכל לעמוד בה. לדעתנו אי-אפשר להתעלם מכל מערכת החוקים שגובשה עד הנה ושהחילה בשנת 1934. נוסף על כך אנו סבורים שהחוק בניסוחו המוצע עלול להביא להצפת בתי-הדין בפניות, דבר שלא יוכלו לעמוד בו.

לבסוף אנחנו מבקשים להזכיר דבר שהתעלמו ממנו: אין אנו מבקשים להעדיף את הסקטור הזה על פני דירות. אולם בחוק יש דווקא העדפה של דירות, שעה שצריך להעדיף את החנויות המשמשות כמקור פרנסה לשוכרים.

י. ארידור: כלומר, בדירות להעלות יותר מאשר 50%.

מ. פרלוק: לא אמרתי זאת ואינני גורס העלאה גדולה של דמי השכירות בדירות. דווקא רוב הסוחרים מחזיקים בדירות שכורות.

צ. כץ: אני רוצה להוסיף, שמדובר לרוב באנשים אשר שרתו בצבא הבריטי, השתתפו במלחמת השיחרור ורק לאחר מכן החילו להתבסס קצת בארץ. כל אחד מהם השקיע את מה שהיה לו באיזה עסק וכל אחד עשה את החשבון שבבוא הזמן, לכשיזדקן, ימסור את החנות ויבטיח לעצמו פנסיה מסויימת, שהרי לנו אין כל מקור הכנסה עם הפרישה מעבודה - לא פנסיה ולא פיצויים. אני מבקש את הוועדה להתחשב בנקודה זו.

י. טישורן: הייתי מבקש את חברי הוועדה לשים לב לנקודה מעניינת: במשך עשר השנים האחרונות שכן הדירה לחנויות עלה ביותר מ-500%, בלי קשר עם מושכרים אחרים. כתוצאה מכך דמי-השכירות מאבדים כל הגיון מסחרי. הצעתנו לסייג את ההעלאה במקסימום של 50% באה כדי שנוכל להשאיר במסגרת הגיונית מסויימת, שהיא קצה הגבול בו נוכל לעמוד.

א. בנהר: נשאלה פה השאלה מדוע אנחנו מציעים העלאה של 50%. כשאנחנו מדברים על מקסימום הכוונה היא עד 50% ולא 50%. מדי מספר שנים העלו את גובה דמי השכירות ונשמח אם עתה תיקבע התקרה המקסימלית על ידי הכנסת.

אר בר: אני רוצה לציין, שציבור הסוחרים איננו כל-כך שקט ורגוע כמו שהמשלחת הזאת נראית כאן. ציבור הסוחרים הוא ציבור מאד ממושע והוא נושא בעול רב של כל המסים שמטילים עליו. אבל פנימה בתוכו הוא מאד תוסס ומאד חרד על מה שהחוק הזה יכול להביא לו. אם הוא ירגיש שהוא מקופח, שאין שומעים לו ואין רואים את המצב - הוא יגיב בחריפות שעוד לא נשמעה בארץ הזאת. הוא יעשה פעולות כדי שהציבור יראה עד כמה הוא קופח, ובסופו של דבר יצטרכו להתחשב בו ולהטות אזן קשבה לדרישותיו ולמצב הקשה בו נמצא היו.

היו"ר מ. ביבי: האם יש שאלות לחברי הוועדה?

ל. ארזי:

הערה לגבי הדברים האחרונים שנאמרו: ועדה החוקה יכולה ורוצה להחרש מנימוקים. היא בוודאי לא תחרש מאימים. מה שצריך הוא - לתת נימוקים טובים.

אני עובר לשאלות. מהו אחוז בתי-העסק ששולם עליהם דמי-מפתח ומה האחוז - שלא שולמו דמי-מפתח?

מהו אחוז התחלופה של בתי-העסק בעשר, עשרים או שלושים השנים האחרונות באיזורים מסויימים?

ר. ארזי:

האם השתחפתם באופן קבוע בוועדת רווחה, ואם כן - האם העליחתם שם את הצעותיכם?

כמה בתי-עסק אתם מייצגים?

מ. פרלוק:

35 אלף. המספר של 100 אלף שהוזכר כאן הוא מספר כולל של כל בתי-העסק, לא רק במסחר.

ד. ארזי:

כמה מאותם 35 אלף בעלי בתי-עסק שלמו דמי-מפתח? האם אתם מפרידים בין אלה ששלמו ואלה שאינם משלמים לגבי ההצעות שהעליחתם?

הזכרתם את המסגרת המקובלת היום בחוק הקיים. מהי אותה מסגרת ומה מקובל לשלם היום כמינימום וכמקסימום?

האם יש לכם הצעה לגבי דיפרנציאציה מסויימת בין סוגים שונים של סוחרים? לאמור, יש בית-עסק גדול יותר ויש בית-עסק קטן יותר; האם אתם מציעים להכניס איזה מודד, איזה גודל סוציאלי בהערכת שכר הדירה ובהגדלת שכר הדירה עד ל-50%, או שמקסימום זה צריך להיות אחיד לגבי כל בתי-העסק?

א. אנקורי:

האם הייתם מיוצגים בוועדת רווחה, כולל התקופה שקדמה להמלצות? ובאילו מידה הגשתם לוועדה

רווחה את העצומותיכם?

הייתי רוצה שתסבירו יותר את ענין ההנחה

לאלה ששלמו דמי-מפתח.

אתם מדברים על מינימום ועל מקסימום. אני מבין מדוע נחוץ מקסימום; על מה מבוססת הדרישה למינימום?

הייתי רוצה שתסבירו קצת יותר הרחבה את ענין החפירות העמוקות והיציעים, משום שלא כל חברי הוועדה מתמצאים בזה.

בהצעת החוק יש הנראה לפיה העלאה בדמי-השכירות החולק לתקופה של 4 שנים. מדוע קביעה זו איננה מספקת את הטענה שהסוחרים יהיו מוכים קשות על ידי העלאה פתאומית?

אשר לבתי-הדין. מה התחלפות הזאת ממתכונת

בתי-הדין כפי שהיחה עד כה? הלא היחה זו מסגרת אדמיניסטרטיבית די מסורבלת - שופט עם שני נציגי ציבור. כוונתי לקושי להרכיב את בית-המשפט, לקושי לשבת בקביעות, דבר שגרם לטחבת גדולה מאד בבתי-הדין. מה תרע בזה שמנסים לתקן בנקודה זו?

אם כבר לקבוע נציגי ציבור בהרכב בית-המשפט, האם זה צריך להיות בכל מקרה, לדעתכם, או במקרה שזה נדרש על ידי אחד הצדדים? האם המצב הקיים, כשיש נציג של בעלי-הבתים ונציג של הדיירים, עולה על המתכונת המוצעת לפיה לא יהיו אינטרסנטים אלא אנשים בעלי ידע, כלכלנים וכו'. אשר באופן אובייקטיבי יוכלו לייצג ולעזור לשופט בקביעת פסק-הדין?

מתוך 35 אלף בחי-עסק, כמה מהם בדירות מוגנות
וכמה אינם מוגנים?

מ. אביזר:

מהי ההנמקה שעומדת מאחורי התביעה להיות
מוגנים, כלומר להיות בבנין מוגן שנמצא ליד בנין חדש שאיננו מוגן
ושבו נמצא אותו בית-עסק? כסוחרים אחם מדברים על תחרות הוגנת. הנה,
נכנס סוחר לבנין חדש ומשלם את מלוא מחיר השוק. אם הנמקתכם מבוססת
על דמי-המפתח ששלמו, לא שמענו שום דבר על הקשר בין דמי-המפתח לגובה
שכר הדירה.

אשר למינימום - מדוע דרוש לכם מינימום?

באם תתקבל הצעת-החוק כפי שהיא, מהי לפי
השערותכם, ההעלאה הצפויה הממוצעת של שכר דירה

מ. טובי:

בהפירות?

אחם ביקשתם להשאיר את התוספת השניה בחוק
משנת תשי"ד (לגבי סעיף 18). מהי ההנמקה
להשארת הסיווג הזה? היות ויש לכם גם בחי מגורים, ולא רק בחי-עסק,
האם הנמקה זו חלה גם על מגורים, לדעתכם?

ד. הדינג:

בסעיף 12 לחוק המוצע נאמר שבית הדין, בקבעו את
דמי השכירות, יחשב גם בסוג העסק והשימוש בו. מה פירוש הדבר ואיך זה
פועל במציאות?

לפי סעיף 18 בהצעת החוק, בעוד שלגבי
בחי מגורים ענין דמי המפתח מוסדר בצורה קטגורית, הרי לגבי בחי-עסק
פנום שבית הדין יתחשב בדמי-המפתח ששלמו. האם מרתם על הבדל זה
והאם הוא חשוב לגבי הידבכם?

נשאלנו האם השתתפנו בוועדת דורה. השתתפנו
נמשכה עד גמר הדיונים על חוק תשי"ד, ז.א.
באותו נושא שנדון כאן. אנחנו הסתייגנו ועקב אי-קבלת הצעתנו שלא
לבטל עקרונית את המסגרת של מינימום ומקסימום נאלצנו לפרוש מהוועדה.

מ. פרלוק:

אני מבין שאחם הגשתם את הסתייגותכם והיא
לא נתקבלה.

ר. ארזי:

העברנו אותה לשר השיכון, אחר-כך היחה הכרעה
וכתוצאה מכך פרשנו. ועדת רווח המשיכה
לפעול לגבי החוקים מ-1956 ו-1958. אנחנו לא גשתתפנו ונז שא זה לא
עומד היום לדין.

מ. פרלוק:

אשר למספר האנשים ששלמו דמי-מפתח בבחי-עסק -
סטטיסטיקה מדוייקת איך לנו. לפי ידיעות - כ-80%.

היתה שאלה לגבי יציעים וחנניות עמוקות.
אותה שאלה עלתה כאשר הוצע החוק משנת תשי"ד. ברוב המקרים משמש יציע
כמחסן-עזר. לכן מצא המחוקק לנכון להבחין בין אותה חלק המשמש כיציע,
התופס לפעמים 3/4 משטח העסק, והבנוי בחוד העסק, לבין העסק עצמו.
הוא הדין ביחס לחנניות עמוקות. הכוונה היא לחנות עמוקה עם חזית
גרה, שהיא פחות חועלתית לבעל העסק מאשר חנות שאיננה עמוקה וחזיתתה
נתבה יותר. איך זו דרישה חדשה מצדנו. אנחנו מבקשים להשאיר על כנו
אותו סעיף שהיה קיים בחוק משנת תשי"ד.

האם בחי-הדין עברו עד כה בסדר? לפי מיטב
ידיעתנו לא היו שום הפרעות ולא היחה שום סכחת. אשר לאלה שאנחנו
חיים היום בתקופה יותר מתקדמת עם בעיות כלכליות סבוכות יותר, איך
כל מניעה שהמסגרות הרפרזנטטיביות, בקבען את רשימת נציגי הציבור,

לביאור זאת בחטבוך וימנו אנשים המתמצאים בבעיות כלכליות, בבעיות של דמי-שכירות וכו'. למעשה היום יש רזרבואר של אנשים שיטנו עד כה בבתי-דין, שהביאו תועלת רבה לבתי-הדין ושהם בקיאים בכל הבעיות הללו.

אשר למינימום ולמקסימום - נשאלנו מדוע דרוש בכלל מינימום - הם מאפשרים לבית-הדין, וגם לצדדים חוץ כדי ההידיניות, להגיע לעמק השווה. זה לא קשור לסטנדרטים ולמצב הסוציאלי. ממילא אלה שיש להם תנויות בשכונות, בפרברים ובקצות הערים נהנו וייהנו מהמסגרת הזאת.

היתה שאלה מהי ההעלאה הצפויה עקב הביקוש וההיצע. זו שאלה שקשה לענות עליה. אולם דבר אחד אפשר לקבוע: אין היצע של תנויות פנויות.

ה. שו"ת: במצב זה אין אתם מעריכים את ההעלאה הצפויה?

מ. פרלוק: אנחנו הצענו להעלות את חקרה המקסימום עד ל-50%. ז.א.א. אם ניקח לדוגמה חנות ברחוב אלנבי, ששטחה 40 מטר מרובע ודמי השכירות שלה הם 2400 ל"י, ההעלאה לא תהיה יותר מאשר 1200 ל"י. זאת תוך כדי השארת, מסגרת הסיווג הקיימת. יש לנו אמוץ מלא בכוח השיפוט ובהבנה של השופטים, אבל גם הם בני-אדם. לכן מוטב שתהיה מסגרת. לחילופין הוספתי שאנחנו מציעים לקבוע תקופת מעבר, וזה דרוש למען חת איון הדרכה לשופטים. מפני שאם שופט יצטרך לקבוע את גובה דמי-השכירות, והוא יראה לפניו מספר אחד בלבד, במקום שורה של מספרים שראה עד כה, יחקשה לרוץ בענין, והצרה היא שגיאיה אחת אם תיעשה על-ידי שופט - הדבר קובע את גורלם של עשרות שכנים.

י. טייטלבוים:

נשאלה השאלה: מה ההגיון הכלכלי שבני סתמים הנמצאים זה ליד זה אחזי שלם יותר ואתם פחות? אותם בעלי עסקים שלמו דמי-מפתח, בעל הבית קיבל מיד את הפיצוי ולכן מקבל שכר דירה נמוך יותר. נוסף על כך קיבל בעל-הבית, במקרים רבים, פטורים נוספים וגדולים כדמי הסכמה וכשליש שמגיע לנו. ז.א.א. הוא קיבל מראש את השקעתו, ואף יותר מזה, והסכים כי הדיירה יהיה מוגן. לא להכיר בזה ביום בהיר אחד - פירושו לנשל אלפי אנשים מרכושם.

צ. גרין:

בתי-המשפט אשר פעלו עד עכשיו הביאו תועלת רבה מאד גם לדייר וגם לבעל-הבית, היות והאנשים היושבים שם מכירים את המקום, מכירים את העסק, מכירים את המצב הכלכלי. אם יחול שינוי בנקודה זו הדבר יקשה מאד, אפילו על השופטים. שוחחתי עם שופטים והם לא נוטים לכן, משום שיצטרכו לעבוד עם אנשים שכלל אינם בקיאים בנושא.

אשר למינימום ולמקסימום, אלה משמשים כהדרכה ובנקודת מוצא לבית-הדין.

הי"ר מ. ביבי:

אני מודה לכם ואבקשם שתעבירו אלינו בהקדם תזכיר הכולל את כל השאלות שהעליתם.

ב) משלחת מצעם התאחדות בעלי המלאכה והתעשייה הזעירה

הי"ר מ. ביבי:

אני מקדם בברכה את המשלחת מטעם התאחדות בעלי המלאכה והתעשייה הזעירה בישראל. מראש בדצוני לומר לכם, כי רצוי שתעבירו אלינו, נוסף להסברים שתמסרו בעל-פה, תזכיר הכולל את כל חביעותיכם.

י. כץ:

קודם-כל הבהרה קצרה על הרכב הארגון שאנחנו מייצגים. המדובר בהתאחדות בעלי המלאכה והתעשייה הזעירה, המייצגת את כל מקצועות המלאכה והתעשייה הזעירה, כולל

שירותים. בהתאחדותנו מאוגדים כ-40 אלף בעלי עסקים. אני רוצה להזכיר, כי הרכב התעשייה בארץ הוא כזה שכ-85% מכלל המפעלים היצרניים הם מפעלים המעסיקים עד 9 עובדים. זאת לפי נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מכאן שמספר המפעלים המעסיקים עד 9 עובדים עולה על 20 אלף. על אלה יש להוסיף עוד כ-16 אלף עסקים שלא נפקדו, כגון מסגרות, נגרות, מספרות וכו'.

ברצוננו להתייחס לשמונה סעיפים במסגרת הצעת החוק המוצעת. נלך לא לפי סדר החשיבות אלא לפי סדר הצעת החוק. לגבי סעיף 11(ב) אנו אומרים, שבמידה וניתנו לבעל הבית דמי-מפתח של השומר 50% מהתוספת כל עוד מחזיק במיבנה, בלי הגבלה של תקופה בת 15 שנה. זאת משום שהוא שילם דמי-מפתח, וידוע דמי-המפתח מהווים כשני-שליש מערך המושכר. מכיוון שכך, מהדין שישלם רק אח מחצית התוספת.

בסעיף 12(א) אנו מציעים למחוק את המלים "לרבות סוג העסק והשימוש בו". לדעתנו אין שום הצדקה שסוג העסק והשימוש בו ינחו את בית-הדין בקביעת גובה דמי-השכירות. ההנחה צריכה להיות גודל השטח. אתן לכם דוגמה: בעל מלאכה שעוסק בצורפות ואינו עושה עסקים גדולים; יאמרו שהוא עוסק בזהב וזה יהיה נימוק בקביעת גובה דמי השכירות. אנחנו חושבים שאין חשיבות לאופי העסק.

בסעיף 12(ב) אנחנו מציעים שההעלאה תבוצע תוך שש שנים, ולא תוך ארבע שנים, כאשר כל שנה יועלו דמי-השכירות בששים אחת.

אשר לסעיף 12(ג), אנחנו מבקשים שהתוספת המקסימלית אשר תיקבע לא תעלה על 60%. אנחנו מאד חוששים מפני איזו תקרה בלתי ידועה שתיקבע על ידי שר השיכון בתקנות, לאחר הכנס החוק לתוקף, משום שבדרך-כלל בתי-הדין מחקריים לתקרה ולמקסימום. לכן אין להשאיר את הסעיף הזה פתוח, להכרעת שר השיכון, אלא מוטב שההכרעה תבוא בגוף החוק.

בסעיף 20(2)(ג) אנחנו מציעים לבטל את ההצעה שהדייר ישלם חשלום חודשי קבוע לכיסוי הוצאות השירותים, כי במשך הזמן יראה זאת בעל-הבית כחלק בלתי נפרד מדמי-השכירות. אנחנו מדברים על מושכרים למלאכה, לתעשייה זעירה ולשירותים ואיננו מתייחסים לבתי-מגורים.

אשר לסעיף 24(ב), כל הוצאות התיקונים, כמפורט בתוספת הראשונה להצעת החוק, שלדעתנו הם תיקוני-יסוד של המיבנה, צריכים לחול על בעל הבית.

אשר לסעיף 24(ד), אנחנו מציעים שבעל-הבית יהיה חייב בתיקוני רשת החשמל והצנרת המותקנים בתוך קירות המיבנה. במידה וצריך לתקן כיוור או ברז או ידיית של דלת - זה יחול על הדייר. אולם אם בתוך הקירות צינורות המים ורשת החשמל נמצאים במצב של דיוקנות, כל תיקון כזה צריך לחול על בעל-הבית.

אנחנו מציעים שנציגי הציבור שכיחנו עד כה בבתי-הדין ימשיכו לכהן, וזאת לאור הנסיון הרב שצברו. אנחנו מציעים למחוק את סעיף 29(ד) ולקבוע כי חובה למנות שני נציגי ציבור, במקובל בבתי-הדין לשכירות עד היום.

עלי להדגיש, כי מאז החיקונים שהוכנסו בחוקי הגנת הדייר, תמיד ההעלאה לגבי בתי-העסק הייתה גדולה יותר. אם ניקח כיסוד את שנות הארבעים הראשונות ונשווה דירה בת חדר וחצי ובית-מלאכה ששטחו כ-40 מטר מרובה, ושאי שולם עליהם שכר שווה, הרי שבמשך השנים, ואחרי כל החיקונים שהיו, דמי השכירות של בית-המלאכה עלו לאין ערוך יותר מאלה של הדירה. ואם אומרים שנעשה עוול לבעלי-הבתים, הרי שבשטח השכירות של בתי-עסק הוא חוקן בצורה ניכרת מאד.

בשנת 1954 בחי-העסק, כולל בחי-המלאכה, נתבעו לשלם דמי-שכירות לפי מספר המטרים המרובעים. המעבר הזה גרם לעלייה בדמי השכירות במאות אחוזים. לאחר מכן, ב-1962, על הסכום המוגדל במאות אחוזים הוסיפו הוספת של מאה אחוז, וב-1966 נקבעה שוב הוספת של מאה אחוז. עקב כך, דמי-השכירות שמשלמים היום בחי-מלאכה הגיעו לרמה של דמי-שכירות כלכליים המשלמים במיבנים ללא דמי-מפתח, בגובה של 3.5 עד 6 לירות למטר מרובע, סכום שהוא כ-1% מערך המיבנה לחודש. התשלום שאנחנו משלמים היום נע בין 3.20 ל"י למטר מרובע ברחוב צדדי ועד 5 לירות למטר מרובע במקום מרכזי. עם התוספת שאנו מציעים, עד למקסימום של 60%, דמי השכירות ינועו בין 5 ל-8 לירות, ואין ספק שיש בסכום זה לכסות את כל הדרישות.

אני רוצה לעמוד על עוד נקודה. ככל שדמי-השכירות עולים - יורד ערכם של דמי-המפתח שהושקעו במיבנה. מאידך, כל תוספת בדמי-השכירות מעלה את ערך הבניין. לדוגמה: אם בנין מסוים עולה היום 100 אלף לירות, לכשיועלו דמי-השכירות ב-50% - יעלה ערך הבנין ל-150 אלף ל"י.

השתרש נוהג לפיו אם דייר רוצה לעשות שינוי בלשהו במיבנה, אפילו לא יסודי - למשל: התקנת מזגן אוויר - עליו לקבל את הסכמת בעל הבית. והסכמה זו לא ניתנת אלא חמורת תשלום דמי-הסכמה. לדעתנו יש לאסור על בעל-הבית לגבות דמי-הסכמה על שינויים כאלה.

דבר אחרון: אנו נמצאים עתה בתקופה של "עיסקת החבילה". אני מבין שלפי ההצעה כל השינויים יחול החל ב-1 בינואר. אנחנו בדעה שכל עוד "עיסקת החבילה" בתוקף - אין חזק החדש צריך להכנס לתוקף.

האם יש שאלות לחברי הוועדה? אין שאלות מ. ביבי:

התייחסת לסעיף 11(ב) בקשר להפחתה. האם שמת לב שכל הסעיף הזה מתייחס לדירות ולא לבחי-עסק?

אתה צודק. י. כץ:

סעיף 12, המחזק את סעיף 18, מתייחס לנקודה שאחה עוררת.

י. קורני:

לדעתנו אדם שנחן דמי-מפתח בגובה של שני שלישי מערך המיבנה לעולם לא צריך להפסיד 50% בדור שזה צריך להיות בסעיף הדלבנט.

י. כץ:

האם אחת היתם מיוצגים בוועדה דווקא?

י. ארזי:

לא, למרות מספר פניות.

י. כץ:

מהו שכר הדירה המציא את היום - המליצונו והמקסימום?

י. ארזי:

3.20 ל"י הוא המקסימום ברחוב צדדי, ו-5 לירות - ברחוב מרכזי, למטר מרובע. מקובל, בדרך-כלל, שהכרעה ביח-הדין מחקרבת לתקרה.

י. לעדן:

העלייתם הצעה שהתקרה לא תעלה על 60% מהמקובל היום. האם אתם רואים אפשרות של הפחתת דירות מסויי, לפי מספר הפועלים, או לפי קנה-מידה אחר, כלומר שהתשלום לא יהיה אחיד אלא יביא בחשבון גורם סוציאלי מסויי?

י. ארזי:

י. כץ:
הבעיה היא שזה נושא לא קבוע. מספר המוסקיים משתנה. יש הרבה מפעלים שהם עונתיים. יכולה להיות עונה קצרה בה מעסיקים עשרות עובדים, ובעונה אחרת - מחציתם ואף פחות מזה.

ר. ארזי: האם לא יכול להיות קריטריון סוציאלי אחר?

י. ברונזופט:
הקריטריון צריך להיות אותו קריטריון שמקובל לגבי התעשייה הגדולה, ביחוד שהיום ניטשטשו החחומים וההבחנות בין המפעלים המאוגדים במסגרת התאחדות בעלי התעשייה לבין המפעלים המאוגדים בהתאחדות שלנו.

י. קורני: האם ידוע לכם מהו מספר בעלי המלאכה ששלמו דמי-מפתח?

י. כץ: כ-80% מחזיקים את בתי-העסק שלהם בשכירות, אך לא כולם שלמו דמי-מפתח.

י. קורני: אני מנוח שאחוז מכריע שילם.

י. כץ: ברור.

י. קורני: החוק מבחין בין דירה לבין בית-עסק; האם אתם מקבלים זאת?

א. אנקוריון: אשר לבתי-הדין, אני מבין שאתם מצדדים במיבנה הקיים. האם אתם סבורים שמיבנה זה היה יעיל ולא היה בו כדי סתימת השפיטה? בהצעת חוק מוצעת ריפורמה די יסודית. מדוע, לדעתכם, השיטה הקיימת הייתה בסדר?

אין אתם מחייחים לעניין של קביעת איזוריים? ביחס למלאכה המושג של איזור יכול להיות שונה בחלילה. לגבי מסחר יש משום יחוס ברחוב ראשי. לגבי בית-מלאכה העניין שונה. אין אתם רואים זאת, בייחוד לאור העובדה שלפי המיבנה הקיים יש הבחנה לפי איזוריים?

אשר לדמי-המפתח, בדאיה ראשונה נראה לי שמה שמוצע בחוק אין בו צדק, מפני שהוא קובע כי ההחשבות תהיה החל מיום השכירות. יכול להיות שזה החחיל לפני 15 שנה ויחזר. לעומת זאת דרישתכם היא בבחינת תפסת מרובה, שכל עוד המחזיק יישב שם ייהנה מהפחתה זו של 50%. האם יש לכם הצעה אלטרנטיבית לזאת, שתהיה פחות מהמרובה הנה?

אשר ללוח שבחוספת - האם הוא ענה לצרכים של בתי-מלאכה או שהוא טעון שינוי יסודי? (י. כץ: לאיזה לוח הכוונה?) לפי החוק הקיים יש בתקנות תוספת ובה קבועים שינויים לפי איזוריים או לפי סוג העסק. שאלתי היא האם הלוח הקיים מספק את הצרכים או לדעתכם הוא טעון רביזיה?

לא הביננתי את התנגדותכם בקשר לסוג העסק והשימוש בו (סעיף 12). יתכן שהמלים "והשימוש בו" אינן ברורות, אבל לגבי סוג העסק מה הרע בזה שביח הדין יתחשב בו?

אשר לעניין החיקונים, אני מבין את הסתייגותכם. משום שלפי הצעת החוק הופך הדייר לחצי בעל-בית במובן התיקונים. אולם נדמה לי שדרושה כאן איזו הגדרה. לפי גירסתכם חיקון של מה שנמצא בתוך הקירות יחול על בעל-הבית. הייתי מבקש שלגבי נקודה זו תציעו הגדרה יוחר ברורה: אילו חיקונים צריכים לחול על או גם על הדייר ואילו - על בעל הבית?

ג. הרי"ג:
בקשר לבתי-הדין: אם תידרשו לשלוח נציגי ציבור מטעמכם, האם יש לכם אנשים הבקיאיים בכל הסוגיות האלה או שתזדקקו לעורכי-דין ולאנשים בעלי ידע כלכלי ומשפטי?

בניגוד לבחי מגורים בנוי כאן העניין על הסכם או קביעה של בית-דין. נוסף על כך יהיה מקסימום שייקבע על ידי שר השיכון. האם אחם רואים בזה חידוש חיובי, או שהצורך בהסכם יביא להידיעות רבות?

היה סיווג של דמי השכירות גם לפי איזוריים. בנוגע לבחי-מגורים זה אומר משהו. גם לגבי בחי-עסק אחרים יש והמיקום חשוב. היות והחוק מבטל את הקריטריון הזה - מה דעתכם על כך?

בסעיף 12 נאמר שבית הדין יתחשב בדמי המפתח שולמו בעד בית העסק. האינכם חושבים שגם כאן עדיף ההסדר שנקבע לגבי בחי-מגורים, דהיינו שייאמר מפורשות אין יוסדר העניין - 10 שנים עם תוספות אלה ואלה ו-5 שנים עם החוספת החדשה? האם אחם מעדיפים פורמולה כללית או פורמולה מוגדרת?

ה. טובי:
הצעתם שהמקסימום ייקבע בחוק, ולא על ידי שר השיכון, ושהוא לא יעלה על 60%. על מה מבוססת הצעה זו? מדוע לא 50% ולא 70% אלא דווקא 60%?

במקום שהחוק יאמר כי על-הבית והדייר יבואו לידי הסכם, האם לא מוטב שהחוק יקבע מראש מהי העלאה המותרת, ולא רק מה המקסימום, דבר שימנע הפעלת לחצים ומשא ומתן ארוך?

ז. הלוי:
האם לא היה רצוי להגיע לדמי-שכירות לבחי-עסק ולבחי-מלאכה שיהיו מבוססים על שווי המקום ושווי הנכס? בחי-הדין נהגו מזמן לקבוע אחוז סביב של ערך הנכס. יבוא שמאי, יעריך את הנכס באותו מקום בו הוא נמצא, ובהתאם לכך ישלם השוכן, מבלי להתחשב בסוג העסק. וגם אם יש מקרים סוציאליים יוצאים-מן-הכלל, לא הייתי רוצה שהם יקבעו אח העיקרון. העיקרון צריך להיות אובייקטיבי.

י. ארידור:
אחם מציעים חוספת עד 60% לגבי המצב היום. אולם הייתה העלאה של 100% ב-1966 וזה תהיה איפוא תוספת של 120%. מה הסיבה שאתם מציעים בעת תוספת יותר גדולה מאשר הייתה ב-1966?

אחם אמרתם שיש להחזיר לקדמתו את מצב בחי-הדין מבחינת הרכבם. מצד שני אמרתם, שבחי-תדין קובעים, בדרך-כלל, את המקסימום או מהקרבים אליו. ז.א., אחם רוצים להחזיר גם מצב זה לקדמתו. מה הסיבה שאחם כל-כך מרוצים מההסדר שהיה?

י. ברונוזמט:
אני רוצה לעמוד על ארבע נקודות עקרוניות. חברי יענו אחר-כך לשאלות ספציפיות. כאזרח הנמצא בארץ מזה 42 שנה עלי לומר, שעוד לא נתקלתי במקרה כפי שהיה לנו הפעם. כוונתי לכך שציבור המייצג כ-40 אלף מפעלים, ולאחר פניות מספר לקבל יצוג בוועדה הציבורית שבדקה את השאלה - פניו הושבו ייק. סוף-סוף נדמה לי שאנחנו הגוף השני, מבחינת מספר החבריים, אחרי הסתדרות העובדים.

ה. ארזי:
האם פניתם למשרד השיכון?

י. ברונוזמט:
הגשנו עשרות חזכירים ולא קיבלנו יצוג בוועדה רונה.

חשוב לי ביותר שיוכן מיבנה ההתאחדות שלנו - וזה יענה לשאלות רבות. מצד אחד אנחנו מדברים על מפעלים שמעסיקים 6 -

עובדים, או שנעל העסק עובד לבדו, ומאידך יש בהתאחדותנו מפעלים שמעסיקים עד 80 עובדים. 40 אלף מפעלים מאוגדים בחנועת המלאכה (אם לומר זאת בלשון מליצית); ביניהם מפעלים בהם עובד בעל המלאכה לבדו, כשהוא צמוד עדיין לחדוות היצירה; ביניהם כל מיני קבלני מישנה, בענף הבנין ובענפים אחרים, המעסיקים מספר פועלים, כגון שרברבים, חשמלאים ועוד, שרובם ככולם מאוגדים אצלנו; ביניהם עסקים בענפי השירותים, כגון מספרות, מכבסות, מכוני יופי וכו', ואלה מהווים את הצד החלש בתנועה; ולבסוף - מפעלים המעסיקים עד 80 פועל, כלומר תעשיינים המאוגדים אצלנו. פעם היו הגדרות לפי מספר כוחות הסוס או לפי מספר הפועלים המועסקים, וכך היו מבחינים בין מלאכה לתעשייה. היום הבחנות אלה לא קיימות. גם הייצור הבשחורני העלה את מספר הפועלים במפעלי מלאכה רבים. לכך ההתאחדות שלנו מייצגת קשת מגוונת של מפעלים ועסקים. מתוך כלל 40 אלף המפעלים הייתי אומר שכ-50% אפשר להשייכם למה שאפשר לקרוא החלק החלש. אני רוצה להדגיש שגם מקצועות שנחשבו לטובים וחזקים, כגון ספרות נשים, למשל, הולכים ונהרסים נוכח ריבוי בתי-הספר המקצועיים והקורסים המקצועיים הפרטיזניים, ללא הבחנה, אשר מחיימרים להקנות מקצוע כעבור תקופה קצרה של לימוד והכשרה. וכך אחת רואה שאי פה אי שם פוחחת לה אשה, בביחה, מכוון לקוסמטיקה, או לספרות, ללא שום חובות, ללא חשלוש מס הכנסה, והיא מתחרה בהצלחה בעסקים מבוססים.

מ. בן-פורת: מה עם יתר ה-50%?

י. ברונזפוט: הבנין והמלאכה מהווים כ-25% וייצור - 25%.

עלי לציין שגם בעלי מלאכה, בעיקר בשירותים, זקוקים למקום מרכזי ולא חמיד הם יכולים להסתדר באיזה רחוב פלנתי או נידת. מחקן שיהיה חלוי בעוברי-אורח, ולא יהיה ברחוב הרצל בחיפה, אם נעביר אותו למיפרץ - הוא יכול לסגור את העסק.

נשאלנו האם יש בשירותינו אנשים המתמצאים בחוק ובמשפט. במשך הזמן הקימונו חבר אנשים אשר למדו את הבעיה, בחנו את העניין באופן יסודי, ולא בעניין אחד נעזר העורך-דין באיש שלנו. אני אומר זאת בלי שום יוהרה.

ח. לעדן: אחתיל בעניין בתי-הדין ומדוע אנחנו בעד השארת המצב כפי שהיה. בתי-דין עם נציגי ציבור איך זה דבר חדש. הוא קיים במדינות רבות וגם אצלנו. הנה, הוקמו לאחרונה בתי-דין לעבודה וגם בהם יושבים נציגי ציבור. ואם אמרנו שבתי-הדין קדמנים, בדרך-כלל, לפי החקרה או מחקרבים אליה, הרי זה לא מהיום. הם ראו שזה עולה עד שהגיעו כמעט לחקרה.

אצלנו אין עורכי-דין. בעל-מלאכה אשר צריך להופיע בבית-הדין, אם הוא יודע שיושב שם נציג שלו - יש לו אמון. עורך-דין לוקח היום 200, 300 או 400 לירות עבור משפט. ומת'היה כשהיו 20 אלף משפטים? כי אם הצעת החוק תקבל בנוסח המוצע - אי מבטיח לכם שיהיו 20 אלף משפטים! בשנת 1966, כאשר היו הגדרות ברורות, היו 4,000 תיקים, על אף העובדה שכל אחד ידע כמה עליו להוסיף. ישבו שלושה שופטים במשך שנה וחצי עד שניקז קצת את השולחן. עכשיו יהיו הרבה יותר. לפי הצעת החוק שופט יכול גם בעצמו לשבת. על כך איננו מדברים. אבל אם מדובר על מומחים שרוצים למנות, אינני מאמין שעורך-דין מבין יותר מאנשים שיושבים מזה 15-16 שנה בבתי-דין.

ר. ארזי: והנציגים היו מופיעים?

ח. לעדן: עד אחרון ומחר גם כן יופיעו. נציג הציבור איננו בבחינת "בובה" ולא נכוך לחשוב שהשופט לבד מחליט. אתן לכם דוגמה: אם לצורך שינויים בעסק דורש בעל-הבית 10,000 לירות ונציג הדיירים אומר שלדעתו 2,000 לירות מספיקות, הרי

קרוב לוודאי שהשופט יקבע סכום שהוא ממוצע בין שניים אלה. ובכלל קשה לדבר על אנשים שאינם אינטרסנטיים. גם המומחים שישבו הם אינטרסנטיים, ולא מן הנמנע שדעתו של מומחה תהיה מושפעת מהעובדה האם קרוב משפחה שלו הוא בעל-בית או שוכר. החוצאה תהיה שהמשפטים יהיו יקרים, משום שבעל-המלאכה יצטרך לשלם למומחה כמה מאות לירות. אנחנו מציעים שבתי-הדין יישארו כמו שהם.

היחה שאלה בנוגע לאיזורים. למה התכוונו כאשר דיברנו על העלאה עד 60%? התכוונו לכך שיש רחוב צדדי ויש רחוב מרכזי. ומדוע הצענו 60%? לא אמרנו 60% אלא "עד 60%". וזאת בגלל הצעקה שהיחה בציבור על העוול כביכול שנגרם לבעלי-הבתים. אם באמת הייתה עוול - הוא בוודאי שלא נגרם מצד בעלי-המלאכה. אבל כששמענו שהכל מגיעים למסקנה כי צריכה להיות העלאה הצענו שההעלאה תהיה במשך שש שנים באופן שכל שנה תהיה תוספת עד 10%.

חבר-הכנסת הלוי שאל, מדוע גובה דמי השכירות לא ייקבע כאחוז מסויים משווי הנכס. הצרה היא שלא קל לקבוע את שווי הנכס. אם אני אקה מומחה להעריך נכס מסויים הוא יגיד שהנכס שווה - לדוגמה - 10,000 ל"י; אם אתה תיקח אותו - הוא יגיד שהנכס שווה 60,000 לירות. מה באמת עשו בתי-הדין במקרים כאלה? לקחו איזה ממוצע אמצעי. אני חושב שאם נשאיר את ההעלאה במסגרת שאנו מציעים, דמי-השכירות יהיו בערך אותו אחוז משווי הנכס שנראה היום כהכנסה סבירה. אם בעל מלאכה משלם היום 110 ל"י, ובסופו של דבר ישלם 170 ל"י, זה יותר מאשר 6%.

י. פי 7:
היות ונשאלו כמה שאלות לגבי ההפחתה של 50% על ההעלאה, אנחנו נגד כל הגבלה, לא של 15 שנה ולא לפי שום קריטריון אחר, מפני שבעל-מלאכה שהשקיע חלק מהכסו בדמי-מפתח אין זה צודק כי יעמוד יום אחד במצב שנושל מרכושו או מהשקעתו.

אני מודה כי ההצעה הנגדית שלנו, בדבר חקרה של 60 אחוז, יתכן וניסוחה לא היה כל-כך מוצלח. כדי להבטיח את הכוונה הייתי אומר: העלאה שלא תעלה על 60 אחוז, כלומר היא לא צריכה להיות בכל מקרה 60 אחוז.

ד"ר מ. ביבי: כך גם הובנה הצעתכם.

י. פי 8:
אשר להצעתנו כי התוספת החולק לשש שנים ובכל שנה לא יתווסף יותר מששית, כלומר 10% מקסימום. הייתי מוסיף מצדדי: בחנאי שתנועת המתיירים הקיימת חיימת. אם בשנה הבאה תהיה ירידה במתיירים, ולא ידברו יותר על העלאות, גם בשנה החדשה לא צריכה להיות העלאה.

נשאלה שאלה על שיב העסק. כאשר אנחנו מדברים על תוספת הכוונה לתוספת על שכר הדירה הקיים. שכר הדירה הקיים נקבע על-יסוד כל מיני חישובים - איזור, שיב העסק וכו'. הסכמנו להעלאה בגלל הלחץ של דעת הקהל והצעקה שהיחה על עוול שנעשה לבעלי הבתים.

י. ארידור: איפה הייתם אחת?

י. פי 9:
עשינו כמה פעולות. פנינו לוועדה לפניית הציבור של הכנסה, עשינו הפגנה - אמנם די שקטה - לפני בנין הכנסת וגייסנו את העתונות.

אם תהיה העלאה גדולה בשכר הדירה, תהיה זו מבחן קשה על בעלי המלאכה. רוב בעלי המלאכה מתקשים בפרנסתם. הם נמצאים במצב של התחרות קשה וחביעות שכר מצד השכירים. מאידך, מחיר עמלו של בעל המלאכה לא נקבע לפי אינדקס כלשהו, אלא אך ורק לפי ההיצע והביקוש. אם אין ביקוש - הוא מוכרח להוריד את המחיר. לכן אין

לבעלי המלאכה אפשרות כלשהי לספוג העלאה גדולה יותר משהצענו -
מקסימום 10% לשנה.

טענו שנגרם עוול לבעלי-הבתים. איך אנו
סוברים כך, מפני שהם קיבלו שלוש העלאות רבות-אחוזים - ב-1954,
ב-1962 וב-1966, ונוסף על כך מקבלים שליש מדי כל החלפה. מאידך,
החוק שמחייב את בעל-הבית לבצע שיפורים ותיקונים - מעולם לא בוצע.
אם אחרי כל זה יטען מישהו שנגרם לו עוול קטן, אנחנו נשיב שאין
מחקנים עוול קטן על ידי גרימת עוול גדול לציבור גדול.

י. כץ:
אמנם הכיננו חזכיר שרצינו למסור לוועדה,
אבל לאור השאלות שנשאלו נרשה לעצמנו לעבדו
מחדש ונגישו לוועדה.

היו"ר מ. ביבי:
אני מודה לחברי המשלחת.

י. ארידור:
היות ובשבוע הבא תתקיים הוועידה של חנועת
החרות, בקשתי היא שבכל ישיבות הוועדה בשבוע
הבא לא תיערכנה הצבעות.

היו"ר מ. ביבי:
אעביר את מישאלתך ליושב-ראש הוועדה.

מ. בן-פורת:
היה סיכום עם יושב-ראש הוועדה שאחרי הפגרה
נחיל לדון בחוק בחירת ראשי רשויות מקומיות.

היו"ר מ. ביבי:
היושב-ראש ישוב בסוף השבוע או בתחילת השבוע
הבא. אעביר זאת לידיעתו.

י. קורן:
לדעתי יש לקבוע איזה סדר לצורת הבדורים עם
המשלחות השונות. נראה לי שיש עוד שניים-
שלושה גופים שהופעתם חיונית.

היו"ר מ. ביבי:
הענין ישאר בינתיים פתוח. עם שובו יקבע
היושב-ראש את הסדר. אני נתבקשתי למלא את
מקומו היום בקשר לקבלת שתי משלחות.

ז. הרינג:
אבקש לדאוג לכך שהדו"ח של ועדת רווה יימצא
במספר עותקים רב יותר בידי מזכירות הוועדה.

אני מציע שיהיו חילופי דברים בחוץ הוועדה
בטרם נשמע עדויות נוספות.

מ. בן-פורת:
מוטב לארוך את חלופי הדברים אחר-כך.

ר. ארזי:
ידוע לי שההסתדרות קבעה ועדה מיוחדת לנושא זה.
בוודאי תבוא פניה בהקדמה לקבל משלחת של
ההסתדרות.

היו"ר מ. ביבי:
היום לא נקבע כל הלכה בענין זה - אילו משלחות
יחבלו ומה תהיה צורת קבלתן.

א. אנקוריון:
אני מציע שלא נגביל את עצמנו בשמיעת
האינטרסנטים. נקבל כל מי שרוצה לבוא ולהשמיע
דברו.